

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
доцента кафедри іноземних мов Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка Пришляк Оксани Юріївни на
дисертацію **Фельцан Інни Михайлівни** на тему
«Розвиток культури іншомовного спілкування в освіті дорослих Швеції»,
що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 –
Освіта (Освіта/Педагогіка), за спеціальністю – 011 Науки про освіту
(Освітні, педагогічні науки).

Актуальність теми дослідження зумовлена низкою чинників, серед яких провідними є: переосмислення міжнародною спільнотою ролі і місця освіти дорослих в контексті викликів і ризиків сучасного життя та необхідністю вивчення кращих надбань зарубіжного досвіду іншомовної підготовки дорослих, що зумовлено динамікою інтеграційних та міграційних процесів, викликами, які ставить професійна діяльність перед сучасною дорослою людиною.

Вибір країни для аналізу і осмислення провідних тенденцій розвитку культури іншомовного спілкування в освіті дорослих не є випадковим, тому що власне у Швеції ефективність системи освіти дорослих в цілому та іншомовної підготовки, зокрема, визнано міжнародною спільнотою і підтверджено статистичними даними інформаційних платформ та європейських звітів у галузі освіти.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У дисертації Інни Михайлівни Фельцан цілісно та системно досліджено проблему розвитку культури іншомовного спілкування в освіті дорослих Швеції, а саме: розкрито тенденції розвитку культури іншомовного спілкування в освіті дорослих Швеції; визначено основні складові розвитку культури іншомовного спілкування у закладах формальної та неформальної освіти дорослих Швеції; виведено періодизацію головних етапів розвитку іншомовної освіти у Швеції; досліджено технології та методи розвитку культури іншомовного спілкування у закладах освіти Швеції.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи. Проведений аналіз дисертаційної роботи дозволяє засвідчити, що здобувачкою отримано вагомі наукові результати. Так, дослідницею вперше цілісно та системно досліджено проблему іншомовної підготовки дорослих у Швеції, а саме: розкрито тенденції розвитку культури іншомовного спілкування в освіті дорослих Швеції; визначено основні складові розвитку культури іншомовного спілкування у закладах формальної та неформальної освіти дорослих Швеції; визначено й обґрунтовано періодизацію розвитку іншомовної освіти та етапи формування культури іншомовного спілкування у Швеції: «реформаторський» (середина XIX ст.); «соціально-адаптаційний» (початок XX ст.); «функціонально-прагматичний» (середина XX ст.); «розвивально-стимулюючий» (кінець XX ст. – початок XXI ст.); виявлено й схарактеризовано соціально-економічні фактори, що вплинули на модернізацію змісту і форм іншомовної підготовки у

Швеції: відхід від домінування релігійної освіти та виникнення перших народних шкіл для освіти дорослих; децентралізація; потік імміграції, який обумовив реформування освітнього сектору та необхідність встановлення спільної іноземної мови для спілкування; міжнародна співпраця, яка вимагала від фахівця володіння не лише структурою мови, а й практичними навичками спілкування з носіями інших культур; демографічні показники, збільшення тривалості життя та безробіття, що викликало необхідність постійного оновлення знань та адаптації до мінливих умов життя; застосування інноваційних технологій для формування культури іншомовного спілкування відповідно до віково-психологічних характеристик та професійно-орієнтованих цілей дорослих; окреслено можливості використання прогресивних ідей розвитку культури іншомовного спілкування Швеції у вітчизняній педагогіці; подальшого розвитку набули концепція розвитку культури іншомовного спілкування дорослих, інтегрованого бінарного навчання, інформального іншомовного середовища, інформаційно-комунікативних методів навчання, корпоративного навчання, дистанційного іншомовного навчання, соціокультурної складової іншомовної підготовки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертації та публікацій Інни Михайлівни Фельцан є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів.

Ґрунтовне вивчення використаної літератури (568 найменувань, з них 267 іноземними мовами), здійснене здобувачкою, уможливили виокремлення обґрунтованих суперечностей, на розв'язання яких було спрямовано дослідження. Аналіз зазначених джерел дав змогу дисертантці досить об'ємно висвітлити сукупність окреслених у завданнях аспектів досліджуваної проблеми.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу методів наукового дослідження, зокрема: теоретичних (аналіз, синтез, порівняння та узагальнення, порівняльно-історичний та хронологічний) для вивчення праць вітчизняних і зарубіжних науковців, офіційних і нормативних документів та з метою представлення історичної ретроспективи розвитку освіти дорослих та іншомовної освіти дорослих, дослідження соціально-економічних, соціокультурних явищ в розвитку освіти дорослих у Швеції, порівняння, виявлення подібного та відмінного; емпіричних (бесіди, діалог, дискусія, спостереження, обговорення дослідницьких матеріалів на конференціях, семінарах, круглих столах), статистичних.

Слід зазначити, що результати дослідження Фельцан Інни Михайлівни впроваджено в освітній процес Львівського національного університету ім. Івана Франка (Довідка № 2369-Н від 04.07.2019), Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (Довідка № 01-23/251 від 25.11.2019), ТОВ «Джентерм Україна» (м. Виноградів) (Довідка № 37/06 від 26.06.2019), Мовної школи «Лінгва» (м. Мукачево) (Довідка № 5 від 24.12.2019).

Відповідність структури і змісту дисертаційного дослідження чинним вимогам. Відзначимо, що дисертаційне дослідження чітко структуроване. Зокрема, здобувачкою чітко визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету, концепцію й завдання дослідження, обґрунтовано вибір методів пошукової роботи. Встановлено, що всі компоненти наукового апарату повністю корелюють між собою. Вважаємо, що формулювання головних методологічних характеристик роботи є цілком логічним, кваліфікованим та виваженим конструктом, який заслуговує на схвалення та має наукову цінність. Не можна оминати увагою й доцільне обрання методів дослідження, їх відповідність завданням, що вирішувалися у процесі роботи.

Зупинимось на характеристиці конкретних результатів дисертаційного дослідження Фельцан Інни Михайлівни більш детально.

Так, авторкою переконливо виокремлено й схарактеризовано основні характеристики шведської системи освіти дорослих: пріоритетність; унікальність і специфічність; соціальна спрямованість; поєднання глобального та національного; мобільність і гнучкість; випереджувальний характер розвитку; відкритість; гармонійність; масовість; гармонійне поєднання традиційного та сучасного; стабільність та ефективність.

Схвалюємо погляд здобувачки на розкриття в роботі основних складових розвитку культури іншомовного спілкування у закладах формальної та неформальної освіти дорослих Швеції.

У дисертації визначено й обґрунтовано періодизацію розвитку іншомовної освіти, визначено й обґрунтовано етапи формування культури іншомовного спілкування у Швеції: «реформаторський» (середина ХІХ ст.); «соціально-адаптаційний» (початок ХХ ст.); «функціонально-прагматичний» (середина ХХ ст.); «розвивально-стимулюючий» (кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст.).

Схвалюємо увагу дослідниці до виявлення і характеристики соціально-економічних факторів, які вплинули на модернізацію змісту і форм іншомовної підготовки у Швеції: відхід від домінування релігійної освіти та виникнення перших народних шкіл для освіти дорослих; децентралізація, що допомогло урізноманітнити курси з іноземної мови та мобільно реагувати на освітні запити у регіоні; імміграційні процеси, що зумовили реформування освітнього сектору та необхідність встановлення спільної іноземної мови для спілкування; посилення міжнародної співпраці, яка вимагала від фахівців володіння практичними навичками спілкування з носіями інших культур; демографічні показники, збільшення тривалості життя та безробіття, що викликало необхідність постійного оновлення знань та адаптації до мінливих умов життя; застосування інноваційних технологій для формування культури іншомовного спілкування відповідно до віково-психологічних характеристик та професійно-орієнтованих цілей.

У дисертації авторкою значну увагу приділено систематизації основних напрямів розвитку стратегії іншомовної підготовки Швеції та аналізу технологій розвитку культури іншомовного спілкування у закладах освіти Швеції.

До здобутків дисертаційного дослідження І. М. Фельцан відносимо її безсумнівне практичне значення, яке полягає в тому, що авторкою розроблено навчально-методичні рекомендації з іншомовної підготовки для слухачів курсів

післядипломної освіти; основні результати дослідження, його обґрунтовані провідні положення та джерельна база можуть бути використані викладачами педагогічних ЗВО та закладів післядипломної педагогічної освіти у процесі викладання курсів «Іноземна мова», «Друга іноземна мова», «Іноземна мова професійного спрямування», «Ділова іноземна мова», «Андрагогіка», викладачами і соціальними працівниками інституцій, що надають освітні послуги дорослим у контексті безперервного навчання в Україні: курсів підвищення кваліфікації, курсів з опанування першою чи другою іноземною мовою, вдосконалення чи оновлення набутих раніше навичок. Матеріали дисертації можуть використовуватися в інформаційно-освітніх центрах підготовки працівників, які здійснюють розробку та реалізацію регіональних та національних програм для дорослого населення; реабілітаційних центрів; культурно-просвітницьких закладів; волонтерських громадських організацій.

Цілком підтримуємо Інну Михайлівну Фельцан в її прагненні виокремити на основі ретельного аналізу шведського досвіду розвитку культури іншомовного спілкування пріоритетні напрями роботи, які варто використовувати в українському освітньому просторі: поглиблення, розширення і оновлення культури іншомовного спілкування на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного іншомовного досвіду; набуття особою здатностей виконувати окремі завдання та обов'язки в межах удосконалення іншомовної підготовки; здійснення досліджень іншомовної підготовки та їх упровадження у практику; створення умов для безперервно іншомовної підготовки працівників різних підприємств; забезпечення зростання культури іншомовного спілкування працівників відповідно до вимог підприємства; надання освітніх послуг, консультацій з питань культури іншомовного спілкування за замовленням підприємств та установ різних типів і форм власності, місцевих органів управління, окремих осіб.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження.

Усі положення роботи якісно аргументовані й підкріплені посиланнями на відповідні джерела. Висновки, представлені у дисертації, свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження та відповідають поставленим завданням. На підставі висвітленого можна констатувати, що всі завдання дослідження авторкою ретельно проаналізовані, його результати ґрунтовно перевірені достовірними сучасними методами дослідження.

Аналіз представлених матеріалів (дисертація, анотація, публікації за темою дисертації, матеріали щодо апробації результатів) свідчить про наукове сумління та глибокі теоретичні знання дисертантки, досконале володіння методами наукового дослідження. Джерельна база достатня для всебічного дослідження проблеми і свідчить про наукове сумління автора.

Отже, у нашому баченні всі теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження Фельцан І. М. є достатньо повно обґрунтованими, теоретично та методологічно виваженими, співвіднесеними з практикою. Оцінюємо їх як новий важливий внесок у теорію та практику розвитку культури іншомовного спілкування в освіті дорослих. Викладення теоретичного та емпіричного матеріалу відповідає темі дисертаційного

дослідження, його об'єкту, предмету, меті. Дисертаційна робота чітко структурована. Зміст роботи відображає хід виконання завдань дослідження. Висновки, представлені в дисертації, свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження та відповідають поставленим завданням. Анотація дисертації повністю відображає її зміст. Відзначимо й те, що рецензоване дослідження відрізняється високою культурою науково-теоретичного мислення автора, грамотністю у побудові й викладі наукового матеріалу, широкою апробацією його результатів на міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференціях. Зазначаємо, що представлена дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, бо дає можливість ознайомитися з ретельно здійсненим аналізом шведського досвіду розвитку культури іншомовного спілкування та на цій основі краще осмислити пріоритетні спрямування розвитку культури іншомовного спілкування дорослих, які варто і необхідно упроваджувати в українському освітньому просторі.

Дискусійні положення та зауваження.

Належно оцінюючи позитивні здобутки, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні *неточності, дискусійні моменти* та висловити *зауваження* й власні *судження*:

1. Вважаємо, що частину матеріалу з підрозділу 2.1. «Іншомовна підготовка дорослих у Швеції в закладах формальної та неформальної освіти», а саме загальний матеріал щодо трактування суті формальної, неформальної та дистанційної освіти, загальної характеристики їх ознак, можна було подати у підрозділі 1.1. «Аналіз базових понять», що сприяло б вивільненню місця у підрозділі 2.1. для більш детального аналізу програм іншомовної підготовки дорослих та особливостей її реалізації у Швеції.

2. У підрозділі 3.1. «Сучасний стан іншомовної підготовки дорослих в Україні» з метою надання більш незалежного характеру здійсненому дослідницею аналізу загальнонаціонального стану іншомовної підготовки населення нашої країни доцільно було представити результати міжнародних досліджень щодо моніторингу рівня володіння іноземними мовами серед дорослого населення України. Ці матеріали могли б послужити вагомою основою щодо обґрунтування рекомендацій з упровадження прогресивних ідей шведського досвіду розвитку культури іншомовного спілкування в освітньому просторі України.

3. В умовах викликів, які постали перед освітою в цілому і перед освітою дорослих, зокрема, і посиленням уваги до дистанційної форм і технологій освіти вважаємо, що дослідниці вартувало у підрозділі 2.2. «Педагогічний інструментарій розвитку іншомовного спілкування дорослих у Швеції» розширити і деталізувати опис технологій дистанційного навчання, що використовуються для розвитку культури іншомовного спілкування дорослих у цій країні.

4. Вважаємо, що посиленню прикладного характеру дослідження у значній мірі сприяв би факт подання у додатках прикладів програм курсів з іноземної мови, силабусів, модулів, тем, що практикуються у Швеції в закладах формальної та неформальної освіти. Такий матеріал сприяв би глибшому розумінню провідних спрямувань і досягнень системи розвитку іншомовної

підготовки дорослих у Швеції і кращому розумінню ефективності розробленої в цій країні системи іншомовної підготовки дорослих та технологій, що використовуються для реалізації завдань формування культури іншомовного спілкування в освіті дорослих.

5. Позитивно оцінюючи окреслений дослідницею перелік провідних рекомендації щодо упровадження конструктивних ідей шведського досвіду розвитку культури іншомовного спілкування дорослих в українській освітній простір (підрозділ 3.2. «Рекомендації щодо упровадження конструктивних ідей шведського досвіду розвитку культури іншомовного спілкування дорослих в українській освітній простір») вважаємо, що його вартувало доповнити положеннями і пропозиціями щодо створення та підтримки інформального навчального середовища для різних категорій населення нашої країни.

Загальний висновок.

Висловлені зауваження і побажання не є принциповими для загальної високої оцінки дисертації. На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що дисертаційна робота відповідає чинним вимогам до дисертацій такого рівня «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №167 від 06.03.2019 р. (зі змінами) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України, № 40 від 12.01 2017 р., а її авторка **Фельцан Інна Михайлівна** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 – Освіта (Освіта/Педагогіка), за спеціальністю – 011 Науки про освіту (Освітні, педагогічні науки).

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Пришляк О.Ю.

